

muzeul național de artă
ICOANE ROMÂNEȘTI
secolele XVI-XVIII

IMAGINI ȘI AMINTIRI

La Muzeul Național de Artă s-a deschis o expoziție de icoane românești. Într-o perioadă de puternice convulsii politice și sociale, o astfel de inițiativă devine ca și necesară. De ce? Să ne tragă de mîneacă și să ne atragă atenția: **Nu vă dați seama ce ridicoli sînteți!** Și noi, rușinați parcă de clocotul justițiar sau vindicativ, ne vom opri, măcar pentru o clipă, să ne mai tragem sufletele. Să realizăm efemerul zbuciumului nostru lăuntric și să ne iluzionăm, iar și iar, că doar arta, cultura, e cea care poate supraviețui mizeriilor cotidiene.

Nu știu bine și nici nu sînt sigur că eternitatea s-a născut la sat. Așa cum tot sub semnul întrebării putem pune afirmația că civilizația modernă și tehnologiile, numite azi de vîrf, sînt apanajul urbei. Că vin de la sat sau de la oraș, certitudinile noastre, atîtea cîte au mai rămas, provin din interioritatea noastră. Poate nu pentru așa ceva au fost făcute icoanele. Poate, cîndva, poate și azi, ele să însemne o cale de acces pentru dialog. Cu dumnezeirea, din ce în ce mai abstractă, sau cu noi înșine. Icoanele au ținut multă vreme loc de speranță.

Numai parlamentarii din ceruri știu cîte rugămînți și iluzii, dorințe și împliniri le-au fost adresate. Pînă să devină obiecte de artă (de "patrimoniu"), au fost (și încă, totuși, mai sînt) obiecte de cult. Evoluția "genului" ne dă imaginea de ansamblu a mutațiilor produse în mentalități. Expoziția de față, adunînd doar un segment anume de timp - secolele XVI-XVIII - oferă prilejul de a panorama cîteva școli de pictură de pe întreg cuprinsul țării. Unde teme comune au fost tratate diferit în funcție de meșterii locali, în funcție de tehnici preluate sau inventate ad-hoc, în funcție de materialele folosite. Icoane pe lemn, argintate, aurite, cu diverse culori, stiluri, modalități de expresie.

Voi relata o întâmplare care nu ține propriu-zis de această expoziție, ci de o alta, de factură diferită.

Mă găseam în Lancrăm, în satul natal al lui Blaga, voiam să vizitez biserica din sat, unde tatăl poetului-filosof fusese paroh. În același timp, să văd colecția de icoane adunate de părintele Isidor Blaga de-a lungul deceniilor. Am dat de actualul - deja sînt 15 ani de atunci - paroh, părintele Lașiță, însuși vărul lui Blaga. Nu mică mi-a fost bucuria de a cunoaște un om de spirit dar și o gazdă binevoitoare. A fost mirat că știam de colecția de icoane adunată de Isidor și Simion Blaga, cu atît mai mult cu cît, din cauza unui furt, icoanele nu mai erau așezate pe pereții bisericii, ci puse la adăpost într-un dulap, în altar. Așa am avut bucuria de a privi pe îndelete unicate vechi de cîteva secole. În culori temperate pe un fond alb, cu unele accente de roșu și verde ce le individualizează. Așa cum formele geomorfe de la Rîpa Roșie - fenomen al naturii - dau, în anumite ore ale zilei, senzația de ireal.

Am mai discutat cu părintele ba una, ba alta, apoi am ieșit pe uliță. Într-o poartă ședeau mai mulți bătrîni îmbrăcați "de sărbătoare". Era duminică. În tihna datinilor, tăceau. Arătau frumoși de parcă erau pictați, la rîndul lor. M-am apropiat de ei și le-am cerut apă. În așteptarea apei, însuflețit am vorbit despre Blaga, că ce mare poet a fost, filosof, profesor, mă rog, ca tot turistul entuziast și setos de "cultură", pînă cînd unul dintre bătrîni, exasperat de insistențele mele și-a luat inima în dinți și m-a pus la punct. Că o fi domnu' Blaga om mare la mine, la București, dar pentru dîșii domn Gorun, cîrciumarul, e mai important, "o făcut școală, o reparat besearica, no, oameni sîntem, nu?" Am tăcut rușinat. Una dintre icoanele aparent aflate în afara timpului vorbise. Dovadă că tăcerea uneori e de aur.

Și chiar dacă azi percepem aceste minuni pictate doar (de ce oare?) artistic, ele nu au încetat să ne neliniștească cu tăcerile lor. Prin ceea ce ele transmit, dincolo de formele aparent naive, de desenul oarecum sîngaci, de culorile, nu totdeauna frumoase, în sensul academic al execuției. Dar, cu o extraordinară forță de expresie, o acuratețe a gestului plastic care vine din credința adevărată și gîndul înalt. Marii maeștri ai secolelor trecute și-au făcut "mîna" căuțînd să se supună dreptei credințe. Noi am uitat totul: ne-au rămas doar ramele; din evlavie n-a rămas decît gestul exterior, iar din frămîntarea lăuntrică, doar punerea în acord a intereselor proprii cu mijloacele adecvate de realizare.

Aș fi vrut să spun mult mai multe despre aceste minunății din expoziție. Dar nu sînt sigur că un anume exces al inteligenței nu devine ridicol în astfel de situații. Oricum, o surpriză mai mult decît plăcută. Deja a fost.

BEDROS HORASANGIAN